

Биланс једне године

Да ли збиља такозвани
„тренутак садашњи“
у краљевачкој култури
означава корак напред
— у месту?

Не треба у минуле три-четири године бити Краљевчанин па схватити сву узалудност и испразност оних вечитих јадиковки о томе како је град дозлабога анемичан у културном и забавном животу, како се »ништа не дешава«, како су готово сви позвани остали у запећку, како праве људе треба поставити на права места, како »не постоје никакве чвршће концепције колективног развјетка, нити спремност да се истраје до краја у свему што се науило«, како затим свако ради за свој рачун и мисли искључиво на личну корист, како материјални просперитет града није праћен од говарајућим духовним — стваралачким потенцијалом, како заостајемо у утакмици против градова из суседства, итд, итд.

Кажемо да је »кукњава над самим собом« узалудна јер смо се безброј пута уверили у то да мало чему користи. У краљевачким условима — тако отприлике резонује и јавно мњење — чак и врло документоване замерке и критика не погађају прави циљ. И треба бити заиста фанатичан одушевљеник за нешто племенито, уз то корисно и лепо па се главом обарати на тако рећи непробојни зид навика и важећег поретка вредности! Поготову, зна ли се да је поштен и бескомпромисан стваралац у Краљеву у напред осуђен на различита одрицања, у чему материјална жртва није најгора ствар.

Нисмо ли и сами сведоци да је изгледа боље приклонити се нечијој неукости, подржати макар и какву бесмислицу и на тај начин се домоћи угледније јавне функције, већег личног дохотка, него ли сваком ко лоше ради отворено рећи да то не ваља? Међутим, опет велимо, о оваквим стварима боље је не говорити.

Краљевачку културу ове, 1966. године репрезентује приличан број професионалних и аматерских организација. Неупућен човек изненадиће се кад чује да их има чак осамнаест, а изгледа и више. Професионалци у култури су: Раднички универзитет, Историјски архив, Музеј, Библиотека, новинска установа, Предузеће за приказивање филмова »Сутјеска«, Радио-станица, Дирекција спомен-гробља, Културно-пропагандни центар, Дом друштвених организација. Аматера је готово исто толико: Позориште, три културно-уметничка друштва (»Абрашевић«, »Магнохром« и »Новица Јолић«), Културно-просветна заједница општине, Књижевни клуб »Октобар«, »Атеље четворице«... У овом смислу може се говорити и о Музичкој школи, затим Среском заводу за заштиту споменика културе (који је такође смештен у Краљеву), па и о Галерији фресака, мада је засад у саставу Народног музеја.

У томе разгранатом систему непосредно је било ангажовано између 300 и 400 људи, док је Скупштина општине у Краљеву, а њеним посредством и читав локална заједница, свака три дана инвестирала у културу милион старих динара, односно: за целу 1966. годину између 120 и 130 милиона.

Није на одмет, сад, упитати се — кад су већ постојали људи, кад су постојала новчана средства, и унапред свега жељна публика — неких 35 хиљада грађана, — колико је таква краљевачка култура учинила за свој град? Колико су на крају крајева, оправдана сва та, не баш малена, материјална давања?

Знамо, има их и који друк-

чије мисле, који ће вас, рецимо, уверавати да је од тих фамозних 130 милиона »лавовски део прогутала радио-станица«. Међутим, то је само делимично тачно: након подмирења инвестиционих трошкова радио-станице, протекло је још готово сто милиона динара — двоструко већа сума у поређењу са прошлом годином — а са толиким новцем имало се шта радити.

Пишући овај напис, временом смо све више долазили до уверења да и не треба правити некакав биланс једногодишњег рада краљевачких културних институција. Он је веома добро познат и културним радницима и њиховим суграђанима. Чак верујемо, зна се тачно како и шта треба чинити да бисмо заиста одлучно пошли путем општег просперитета, да бисмо постали равноправан са беседник нашим најближем суседству, а након тога и читавој југословенској јавности. Сасвим је друга ствар што се тако и не ради...

Уосталом, у култури, чији је највреднији део уметничко стваралаштво, одлучујућу превагу може да има небројено много периферних феномена. Имати зграду за позориште — пример је сасвим случајно узет — имати потребан новац, имати многољудну екипу или благонаклопу публику, још не значи да је осигуран квалитет било које представе. Зависи она од небројено много фактора; од тога, на пример, да ли стечени послу, радите ли га са љубављу, савесно, озбиљно, истрајно, имате ли маште и естетске и опште културе...

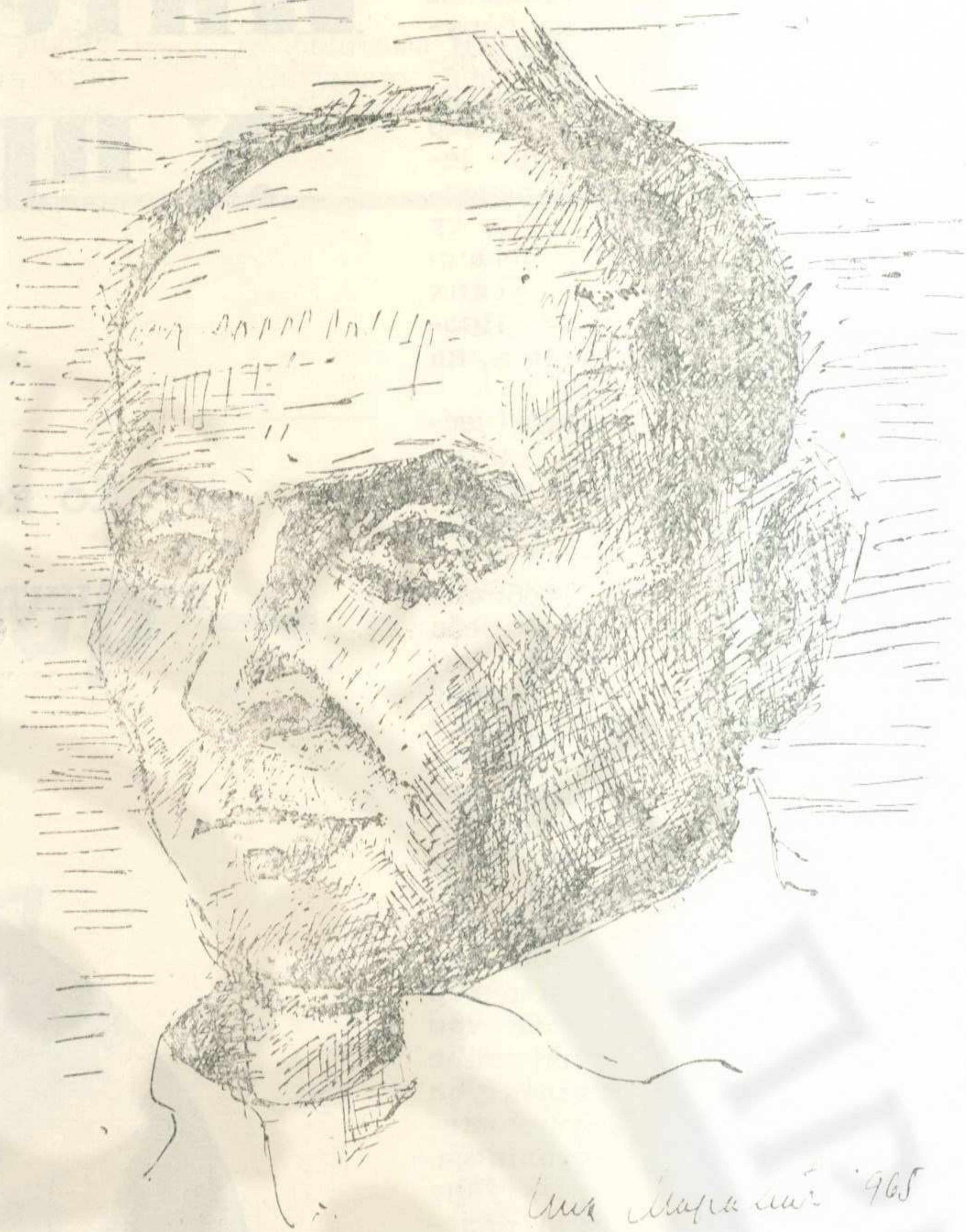
Бојимо се, међутим, да су споменуте врлине од периферног значаја у култури града Кра-

љева, па и да с њима ретко ко сасвим озбиљно манипулише. Важније је бити »неко«, располагати »својом« устаномом, »својим« људима, »својим« новцем. Важно је, дођавола, саставити сваког децембра један километарски извештај о томе да смо организовали толико и толико десетина јавних манифестација, да смо окупили стотину или хиљаду и стотину радозналаца, који су били »веома задовољни« нашим трудом и умећима, да смо можда заједници »уште дили милионе«, и т. сл. А где је ту права уметност, истинска култура или нећемо или не умемо да говоримо...

Тренутак садашњи у краљевачкој култури већ годинама значи корак напред — и у месту! (Јер, ако смо рецимо прошле године приредили десет ликовних изложби, а ове — дванаест, то још није никакав напредак. Чак, да их је исто било — назадовали бисмо!). Тапкамо у месту — зато што смо сви од реда неукли, што не двојимо праве вредности од лажних, што трчкарамо за стварним догађајима — уместо да на њих утичемо, што готово никако не развијамо наклоности наших талентованих људи, што презиремо сваку традицију и сваки потоњи резултат који нисмо ми створили или неко наш, што смо постали шифарције и еготиисти...

У нашем малом краљевачком »царству«, у нашој краљевачкој култури понашамо се као бахати власници материјалних добара и за себе саме верујемо да смо управо ми а не они други у праву.

А кад нам ко с разлогом пребацује за наш нерад, онда се слажемо са разумном критиком, онда и ми кличемо: »Тако је!« Та ми смо врло »вешти« људи! Ми смо доиста, сагласни са критиком јер смо научили да из ње изостављамо — себе!

М. Маравић: Портрет познаника